

Styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten (Dir 2017:46)

(STRUT-utredningen, styr- och resurstilldelningsutredningen)

Saco studentråd har beretts tillfälle att lämna medskick till pågående utredning. Utöver detta hoppas vi på möjligheten till en ny muntlig dialog, sedan den vi fick tillfälle till under september 2017.

Saco studentråd är Sveriges största fackliga studentorganisation och vi utgör student- och framtidsrösten inom Saco. Runt 100 000 av Sacos över 680 000 medlemmar är studenter, vilka är organiserade i de flesta av Sacos 23 medlemsförbund. Våra studentsektioner samlar medlemmar inom nästan alla utbildningar på högskoleorter över hela landet. Medlemmarna är allt från högskolenybörjare till studerande på forskarutbildningen.

Nedan följer några viktiga budskap, som studentrådet uppskattar om utredningen tar i beaktande framgent. Dispositionen är uppbyggd på sex budskap, vilka kopplas samman med medskick till berörd utredning.

Vad säger studenterna själva? Utöver detta, se även och beakta bifogad undersökning, som NOVUS utförde på uppdrag av Saco studentråd, januari 2017. Undersökningens utfall belyser i flera fall vilka faktorer som studenter skattar som utbildningskvalité – och därmed förbereder de bäst för morgondagens arbetsliv.

1. Alla studenter ska garanteras en utbildning av hög kvalitet

En utbildning av hög kvalitet låter studenten utveckla sin fulla potential. Den ställer höga krav på studenternas studieinsats. Höga krav på studenterna medför även höga krav på lärosätena. Lärosätena ska ge studenter goda förutsättningar att nå uppsatta examens- och kursmål, såsom kritiskt tänkande, problemlösning och självständighet, liksom personliga mål. En utbildning av hög kvalitet förutsätter att studenter får tillräcklig kontakt med undervisande personal. Det avser såväl lärarledd tid och genomtänkta uppgifter som möjlighet till återkoppling på det egna arbetet.

En god anknytning till forskning

Forskningsanknytning i högre utbildning är en grundläggande kvalitetsaspekt. All högre utbildning ska genomsyras av en nära koppling till dagsaktuell forskning och vetenskapliga metoder. Det förutsätter att en väsentlig del av den undervisande personalen har en forskarbakgrund.

Saco studentråds medskick till STRUT-utredningen:

- Andelen basanslag ska höjas så att fler universitetslärare får möjlighet till tillsvidareanställning, forskarutbildning och forskning.
- Ge lärosäten frihet att fördela resurser mellan utbildning och forskning, men regleringar som förhindrar lärosäten att premiera forskning framom

utbildning. En högkvalitativ undervisning leder till en högkvalitativ forskning.

I direktiven till STRU-utredningen andas även den forskningspremierade verkligheten på lärosäten som råder idag:

”Syftet är att utveckla styrningen så att den effektivt och ändamålsenligt stöder målet att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt. Styrningen behöver utvecklas för att ge universitet och högskolor goda förutsättningar att kunna bedriva långsiktig verksamhet. Utredaren ska bland annat föreslå ett styr- och resurstilldelningssystem som stöder universitet och högskolor och ger dem incitament att utveckla verksamheten i enlighet med kraven i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) samt de mål i övrigt som riksdag och regering har fastställt för högre utbildning och forskning. Uppdraget ska redovisas senast den 3 december 2018.”

- Det ska finnas en hög andel undervisande forskningsaktiva lärare på såväl grundnivå som avancerad nivå.

En hög kvalitet i undervisningen

Svensk högskolepedagogik ska ligga i framkant. Det kräver att lärosäten utbildar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Lärarkontakt, pedagogiskt samt didaktiskt tillvägagångs- och examinationssätt ska vara utformade efter utbildningens mål och studenternas behov. Grundläggande för detta är att målen inom all högre utbildning måste vara utarbetade med relevans för den studerande, akademien, den framtida professionen, arbetslivet och samhället.

Saco studentråds medskick till STRUT-utredningen:

- Resurstilldelningssystemet behöver reformeras så att alla utbildningar får de resurser som krävs för att kunna hålla en högsta kvalitet. Helårs (HÅS)- och prestationsbaserad (HÅP) resurstilldelning är inte längre försvarbar.
- Lärosäten ska erbjuda undervisning med lärare som genomgått vetenskapligt grundad högskolepedagogisk utbildning.
- Skapa incitament för pedagogiska karriärvägar inom akademien, så att pedagogisk och didaktisk kompetens samt undervisningserfarenhet ska vara meriterande vid tillsättning av lärartjänster på lärosätena.
- Examination och resultat ska vara såväl nationellt som internationellt jämförbara, för att gynna rörlighet under och efter högre studier.
- Andelen lärarledd tid och kontakten mellan lärare och student ska uppfylla studentens behov för att uppnå målen. Med lärarkontakt avses föreläsningar, lektioner, seminarier, handledning och respons på

examinationer. Detta är ett allvarligt hot avseende kvaliteten (se NOVUS-undersökningen),

- Studenter ska medverka i utformning och granskning av all högre utbildning samt i styrningen av densamma. Idag är den ökade psykiska ohälsan ett symptom på en ohållbar situation.

2. Studenters bakgrund ska inte avgöra möjligheten att läsa en högre utbildning

Utbildning har en central funktion i en demokrati. Alla individer, oavsett bakgrund, ska ges lika förutsättningar att söka till och slutföra en högre utbildning. Det är en grundpelare i vår vision om ett kunskapssamhälle för alla.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- All högre utbildning ska vara avgiftsfri och att avgiftsfriheten ska omfatta alla studenter.
- Lärosätena ska arbeta aktivt för att den högre utbildningen genomsyras av såväl ett tillgänglighetsperspektiv som ett inkluderande förhållningssätt.
- Lärosätena ska verka för att ett normkritiskt perspektiv tillämpas i verksamheten samt att lärare och annan undervisande personal ska ha genomgått utbildning och kontinuerligt fortbildas i normkritik och inkluderande förhållningssätt.

Rekrytering och antagning

För att den högre utbildningen ska vara tillgänglig för en heterogen studentgrupp behöver det finnas flera vägar såväl till som genom högre utbildning.

Utbildningsvalen styrs idag i hög grad av kön och social bakgrund, det måste ändras. Den högre utbildningen behöver vara flexibel och utveckla nya lösningar för att möjliggöra en större mångfald av studenter.

Rekryteringen till högskolan kan breddas genom att antagningssystemet anpassas för att kunna identifiera, inte bara de förkunskaper som krävs för att klara utbildningen, utan även den sökandes motivation. Dagens urvalskriterier är för stela och leder till att många studenter med rätt kompetenser inte får chansen att läsa en högre utbildning. Antagningssystemet måste därför utvecklas för att fånga fler individer med förutsättningar att nå examensmålen efter avslutad utbildning.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- Incitament för styrningen av resurser så att lärosäten satsar måste se antagning som en strategisk viktig fråga, och därmed satsa på att antaga studenter med potential, men framförallt motivation att klara utbildning. Indirekt även göra mer informerade studieval. Detta efterfrågar studenterna (se NOVUS-undersökning).

Dagens styr- och resurstilldelningssystem har snarare fått lärosäten att antaga ett rejält överintag av studieplatser – enbart för att säkra intäkter av resurser. Detta är inte försvarbart!

- Incitament för styrningen av resurser till antagning bör ske för att lärosäten ska tillämpa den ”tredje kvoten” – det vill säga de lokalt bestämda urvalskvoterna. Dessa alternativa antagningsformer ska användas som ett komplement till traditionell antagning då det främjar mångfald bland studenter. Detta efterfrågar studenterna (se NOVUS-undersökningen).
- Öronmärk resurser för ett centralt valideringscentrum i landet. Detta för att kvalitetssäkra och förkorta handläggningstider för möjligheter att få utländska studiemeriter tillgodoräknade och reell kompetens validerad.
- Öronmärk resurser för en centraliserad studie-, yrkes-, och karriärvägledning genom hela utbildningskedjan ska stärkas.

I Sverige är det lätt att göra felval, men svårt att göra informerade studieval! För att säkra resurserna gör lärosäten stora överintag. Detta är inte försvarbart. Information och antagning hänger ihop.

3. Ingen ska ångra sin utbildning – vikten av informerade studieval

En högre utbildning är en investering för livet. Valet av utbildning är därför ett viktigt men också ett komplext beslut. Blivande studenter behöver goda förutsättningar för att kunna göra väl avvägda utbildningsval. Utöver en välfungerande studie- och yrkesvägledning i grund- och gymnasieskolan krävs det tillförlitlig och lättillgänglig information om utbildningar och lärosäten för att blivande studenter oavsett bakgrund ska kunna göra informerade val.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- Öronmärk medel för en centraliserad och digitaliserad informationsbank. Skapa incitament för att lärosäten ska administrera och synliggöra kvalitetsdrivande information. Denna ska finnas tillförlitlig och lättillgänglig för blivande studenter. Informationen skall inkludera olika mått på utbildningarnas kvalitet, innehåll och utfall. Informationen ska vara jämförbar mellan lärosätena. Detta efterfrågar studenterna (se NOVUS-undersökning).
- Studie- och yrkesvägledningen i den svenska högskolan bör stärkas.
- Information om högre utbildning på lärosätenas hemsidor bör finnas tillgänglig på ett flertal språk.

4. Högre utbildning ska ge goda förutsättningar att hitta rätt jobb, inte bara ett jobb

De flesta som börjar en högskoleutbildning gör det med sikte på sitt framtida yrkesliv. Det är Saco studentråds vision att alla nyutexaminerade studenter ska ha goda förutsättningar att hitta ett relevant och kvalificerat arbete. En god arbetslivsanknytning är därför en central del i vår politik. En högre utbildning ska vara användbar och ge studenterna beredskap att möta förändringar i sitt framtida arbetsliv och övergången mellan studier och arbetsliv måste därför bli enklare och tryggare.

Arbetslivsanknytning i högre utbildning

Teori och praktik innebär ingen motsättning, tvärtom. Det är viktigt att synliggöra hur akademiska kunskaper kan omsättas i praktiken. En god arbetslivsanknytning är en förutsättning för att utbildningen ska bli användbar för studenten på arbetsmarknaden. Det är viktigt att ha i åtanke att arbetsmarknaden är i ständig förändring. Den högre utbildningen måste förbereda studenter för en bred och flexibel arbetsmarknad.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- Incitament för samverkan med det övriga samhället inom högre utbildning ska uppvärderas och uppmuntras, till exempel genom praktiska inslag i utbildningen och arbetslivsintegrerade uppgifter. Detta efterfrågar studenterna (se NOVUS-undersökning).
- Lärosätena ska erbjuda studenter kontakter med sin framtida arbetsmarknad, såväl inom offentlig som privat sektor.
- Lärosäten ska erbjuda valbar verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och praktik för alla studenter.
- Praktik och verksamhetsförlagd utbildning ska ha en tydlig koppling till den högskoleförlagda utbildningen.

Alumner har unik kunskap om hur väl deras utbildning förberett dem för arbetslivet och är därför en viktig del i kvalitetsarbetet. Trots att utexaminerade studenter är viktiga för att kunna säkerställa utbildningarnas användbarhet görs inga ordentliga uppföljningar av alumner.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- Skapa incitamentsstrukturer för att lärosätena systematiskt ska följa upp dess alumner vad gäller etablering på arbetsmarknaden samt utbildningens användbarhet. Samt synliggöra informationen för studenterna. Detta efterfrågas av studenter (se NOVUS-undersökningen).

Smidiga vägar genom högre utbildning

En god genomströmning är viktigt för både samhälle och individ. Goda förutsättningar att ta sin examen på utsatt tid är avgörande för att högre utbildning ska löna sig. Ett ofrivilligt försenat inträde på arbetsmarknaden leder till en lägre livsinkomst och försämrad pension.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- Det bör öronmärkas medel alternativt skapas incitament för större utbud av relevanta kvälls- och sommarkurser som möjliggör för studenter att bredda utbildning eller förkorta densamma. Detta efterfrågas av studenter (Se NOVUS-undersökning).

5. Högre utbildning ska främja kreativitet och nytänkande

Den högre utbildningen ska erbjuda kreativa miljöer med möjlighet för studenter att utveckla idéer och omsätta kunskaper i praktiken. Samhället och arbetsmarknaden är i ständig utveckling. Genom att skapa förutsättningar och uppmuntra studenter att tänka nytt och omvandla teori till praktik kan de bli mer konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden, såväl nationellt som internationellt. Ett utvecklande och kreativt förhållningssätt är användbart såväl vid en karriär inom akademien, som om studenten väljer att starta eget företag eller vara anställd. Genom varierande studiemetoder, undervisningsformer och arbetssätt kan studenters kompetenser utvecklas och hen kan få en bredare bild av hur utbildningen sedan kan användas.

Saco studentråds till STRUT-utredningen:

- Kritiskt tänkande, kreativitet och innovationsförmåga ska vara en del av den högre utbildningen.
- Studenter ska informeras om och uppmuntras att använda sin utbildning och sina kompetenser på en bred arbetsmarknad.
- Skapa incitament för att skapa förutsättningar och uppmuntra tillsamverkan mellan utbildningar och ett tvärvetenskapligt förhållningssätt. En framtidsfråga för att förbereda studenter för ett föränderligt arbetsliv.
- Skapa incitament för att lärosäten ska erbjuda varierande undervisningsformer, anpassade efter utbildningens karaktär och kursernas lärandemål

I förhoppningen om ett konkurrenskraftigt Sverige måste vi våga vidröra det faktum att matchningen in i högskolan påverkar matchningen ut – oberoende om det syftar till en akademisk karriär, eller anställning på arbetsmarknaden. Investera i morgondagens utförare!

Bästa hälsningar,

Saco studentråd, genom Malin Påhls Hansson, Ordförande